

NECESITATEA ȘI IMPORTANȚA UNUI MUZEU DE ISTORIE ȘI ARHEOLOGIE LA MEDGIDIA

Planul de măsuri aprobat de către Comitetul Politic Executiv privind aniversarea, în anul 1980, a 2050 de ani de la crearea primului stat dac centralizat și independent de sub conducerea lui Burebista, constituie pentru poporul român, pentru forțele sale intelectuale – și cu precădere pentru istorici – cel mai indicat prilej de a intensifica eforturile pentru dezvoltarea științei și culturii de sorginte socialistă, pentru lămurirea ațitor aspecte din trecut care se leagă de prezența românilor în aria statală întemeiată de marele predecesor.

Pe acest teren, simpozionul desfășurat la Medgidia, între 27–28.IV 1978 cu istorici și arheologi care au cercetat stațiuni pe canal ori au elucidat probleme istorice, a urmărit trei scopuri :

a. punerea la curent a opiniei științifice cu rezultatele cercetărilor arheologice și istorice întreprinse pînă acum de către un însemnat număr de specialiști de la mai multe instituții de profil, de-a lungul complexului hidroenergetic și de navigație Dunărea–Marea Neagră cu inerentele implicații în întinsele zone adiacente, cu precădere în nord și sud ;

b. recuperarea și valorificarea analitică a tuturor bunurilor de cultură materială moștenite din trecutul mai apropiat sau mai îndepărtat de pe albia Văii Carasu, atât de bogată în vestigiile preistorice, clasice și feudale timpurii, la fel ca și în monumente istorice de dată mai recentă, în special dintre acelea legate de evenimentele primului război mondial etc. ;

c. fundamentarea teoretică a unei structuri tematice care să prefigureze un muzeu impunător de arheologie și istorie în orașul Medgidia.

Cea de a treia componentă care motivează desfășurarea acestei reuniuni științifice, formează în continuare obiectul citorva considerații pe care le socotim utile în etapa actuală a mișcării muzeologice din județul Constanța.

O scurtă retrospectivă, de un mai larg orizont sinoptic, confirmă observații mai vechi potrivit cărora albia Văii Carasu conține cea mai completă și mai densă istorie, într-o înlănțuire continuă, cu începuturi care vin din

paleoliticul mijlociu și evoluează peren pînă în zilele noastre. Geomorfologia zonei, cu atributele care i-au conferit dintotdeauna o poziție dintre cele mai favorabile în schimbul de valori culturale, materiale și spirituale, între regiunile riverane Dunării și cele ale Mării Negre, a concurat din plin la aglomerarea de documente de valoare inestimabilă pentru români, într-un areal perfect definibil.

Inceputurile orînduirii Comunei Primitive, în îndelungatul spațiu cronologic prea bine cunoscut, își dezvăluie aspecte de valoare incontestabilă pentru trecutul țării și este suficient să amintim în acest sens descoperirile musteriene de la Saligni și Castelu, sau de pe cea tardenoasiană de la Straja, toate trei cu implicații științifice de însemnătate aparte.

Săpăturile din Dealul Sofia de la Cernavodă cu referiri atît la epoca pietrei șlefuite cît și la cea a metalelor ; cele trei campanii – dintre anii 1957–1959 – din stațiunea gumelnițeană de lingă gara Medgidia ș.a., iată numai două exemple concludente, dintre multe altele, care au îmbogățit considerabil patriotismul preistoric național și, în particular, dobrogean. Cuplul statuar al truditorului în repaus, alături de femeia sa șezînd, din necropola neolitică cernavodeană ; sabia miceniană din sec. XIV î.e.n., și sabia emblemă traco-scitică, ambele descoperite ocazional în împrejurimile Medgidiei, sînt alte cazuri virtuozose care se adaugă tezaurului cultural românesc.

O succintă trecere în revistă a vestigiilor atît de diversificate ca înfățișare, scop și încadrare cronologică, impun cu necesitate o scurtă privire asupra complexului de pe dealul Hinog, spre sud de orașul actual ; aici, cu excepția unor crîmpeie de istorie clasică tîrzie și feudal-timpurie, surprinse de către Gr. Tocilescu și P. Polonic la sfîrșitul veacului trecut și începutul acestuia, cercetătorii generației noastre întrevăd la această oră cele mai largi posibilități de investigație, cu o sferă de cuprindere căreia i se întregesc întreaga istorie dobrogeană în succesiunea sa cronologică neîntreruptă. Acestui tezaur potențial de istorie, i se adaugă numeroase alte-obiective cunoscute prea puțin sau chiar deloc. Între acestea sînt de amintit valorile de apărare dintre Constanța și Cernavodă – dintre care două trec chiar prin orașul Medgidia – care dincolo de căutările stăruitoare ale lui K. F. Peters, F. Schuchardt, Gr. Tocilescu, P. Polonic și alți cercetători contemporani constatăm că încă mai stăruie asupra lor anonimul impus în chip implacabil de lipsa unor cercetări arheologice bazate pe cele mai avansate metode moderne de investigație.

Complexul rupestru feudal-timpuriu de la Murfatlar, – unic în țară prin conținut istoric, aspect iconografic și realizare tipică epocii –, alături de necropola de incinerare de la Castelu aparținînd aceleiași perioade – săpată între anii 1957–1959 – și de numeroase alte așezări cercetate total sau parțial, de-a lungul complexului hidroenergetic și de navigație Dunăre–Marea Neagră, totul creează peisajul cel mai propice de natură să conducă la amenajarea unui lăcaș muzeal la Medgidia. Aici ar exista condițiile cele mai bune și temeiul unei afirmări plenare – așa după cum se va vedea.

Un examen analitic, cu referire directă la epoci mai recente, oferă, indiscutabil, cele mai puternice argumente pentru a avansa aserțiunea că în orașul—emblemă al Văii Carasu, se impune în chip imperios un muzeu cu ilustrare istorică totală. Cu alte cuvinte o expoziție tematică permanentă, în cuprinsul căreia să se consacre și compartimente ale perioadei feudale, și cu precădere, a intervalului de la 1878 pînă azi.

Urmele vieții omenești, din evul mediu dominat de otomani constituie acea parte din istoria Dobrogei care a cunoscut în localitatea Carasu — după numele Văii de la care a împrumutat de secole denumirea — aspecte insolite, de un interes special. Să reamintim câteva.

Atributele comerțului maritim practicat de bizantini și genezezi între sec. XI—XIV, cu legăturile intense și frecvente stabilite prin Gurile Dunării sau pe Valea Carasu cu românii de pe ambele maluri ale marelui fluviu — care dintotdeauna i-a unit — vor fi aproape total abandonate la începutul stăpînirii turcești în Balcani, noii cuceritori preferind în chip predilect legăturile pe uscat. Substituirea drumului de uscat celui de apă la turci durează multă vreme. Regiunile balcanice ale Imperiului otoman li se înscrie calea strategică și economică care pornind de la Istanbul, prin Adrianopole, străbătînd Bulgaria, pentru ca apoi prin mijlocul Dobrogei să ajungă la Gurile Dunării, cu scopul firesc să înlesnească circulația armatelor către Țările Române și regiunile tătărăști nord-pontice. De-a lungul acestui drum, prind viață și se dezvoltă în decursul veacurilor, ca niște adevărate jaloane, mai multe orașe, pe locurile ocupate mai înainte de băștinași, între care multe sînt în ființă și astăzi. Și, ca să exemplificăm, amintim de la sud către nord, Bazargic, Ion Corvin (Guzgun), Adamclisi, Carasu, Pazarli-Esterabad, Babadag, Tulcea ș.a.

Izvoarele turcești sau călători musulmani și creștini în trecere prin Dobrogea, menționează frecvent localitatea Carasu, pînă în jurul anului 1850; după războiul Crimeii, în urma unei colonizări cu tătari, produsă de turci, constatăm și schimbarea sa toponimică, în *Medgidie* (românește *Medgidia*), după numele sultanului reformator — în sens burghez — *Abdul-Medgid* (1839—1861), din perioada așa numitului *Tanzimat*.

Reintegrarea Dobrogei hotarelor naturale ale țării, după războiul de independență, produce în viața orașului central dobrogean un reviriment specific epocii și relațiilor ei, cu unele îmbunătățiri izvorîte din comerțul cu cereale și animale, din agricultură și meșteșuguri etc. Este prea bine cunoscut bilciul anual din luna octombrie — *panairul* — care concentra în localitate cele mai diverse produse ale regiunii. Apoi, o oarecare dezvoltare a industriei ușoare, întreruptă de primul război mondial și reluată cu un plus de energie economică după aceea, conferă *Medgidiei* atribuțiile unui tîrg modest, în cuprinsul căruia trăiau deopotrivă români, musulmani (tătari și turci) și alte minorități. Dezbinarea era aproape totală.

După insurecția din anul 1944 și mai precis, după anul 1949, orașul *Medgidia*, al doilea în ierarhia urbană a județului Constanța, se metamorfozează radical. Devenind un centru industrial dezvoltat, prin înființarea întreprinderii industriale de utilaje și mașini și a fabricii de ciment, i se deschid perspective dintre cele mai mari. Viața sa economică elevată,

izvorită din această schimbare din oraș agrar într-unul industrial, are implicații profunde în toate compartimentele activității sale civice. Iar actualele lucrări de amenajări hidroenergetice și de navigație, nu fac altceva decât să-i rezerve un viitor strălucit — nesperat în alte condiții social-economice ce țin de trecutul mai îndepărtat — asigurându-i neîndoios dimensiunile și calitățile unui veritabil municipiu.

Prin urmare, numeroase rațiuni istorice și argumente citadine legate de viitorul Medgidiei ca important centru portuar al județului Constanța — escală și comptuar pe canalul navigabil ce va intra în funcțiune într-un viitor apropiat — justifică peremptoriu organizarea unui muzeu de istorie și arheologie, în partea sa centrală. Funcțiunii sale didactice-educative, pe care se impune s-o cultive în primul rînd, i se va adăuga cu necesitate și aceea de conservare și prezentare a tuturor monumentelor arheologice și istorice din zonă, într-un ansamblu patrimonial indisolubil legat de expoziție. O componentă majoră în activitatea de valorificare a documentelor legate de trecut, o constituie neapărat conservarea „in situ” a obiectivelor din raza orașului: valul mare de pămînt și valul de piatră, ruinele castrului roman — din nefericire ascunse încă sub temeliiile construcțiilor moderne din centrul orașului — acelea pe care le semnală în jurul anului 1860, geograful K. F. Peters și pe care semnatarii acestor rînduri le înregistrează, într-o observație de teren sumară, o sută de ani mai tîrziu.

Cum însă unui muzeu modern, odevat condiției civice actuale și viitoare a Medgidiei, i se cuvine neapărat o clădire cuprinzătoare și de funcționalitate potrivită, este de datoria autorităților de partid și de stat locale să răspundă acestui deziderat. Cum însă această posibilitate ar fi departe, în etapa actuală, să se transforme într-o realitate ideală, avansăm sugestia alcătuirii, deocamdată, numai a unei expoziții arheologice, pe temeul succesiunii cronologice, din paleolitic pînă în zorii feudalismului, urmînd ca într-o etapă viitoare, cînd condițiile mai generoase o vor permite, să se preia firul narațiunii istorice din veacurile premergătoare dominației otomane, pentru a se ajunge cu el pînă în contemporaneitate. În orice caz, întregirea ansamblului expozițional, cu înfățișeri care să implice în special epoca actuală, nu trebuie să depășească în timp intrarea în funcțiune a complexului hidroenergetic și de navigație Dunăre—Marea Neagră. Dimpotrivă, este necesară o devansare cît de relativă. Fiindcă în realitate, cu tot bagajul său arheologic, complex și variat, cu adînci implicații în procesul etnogenetic românesc, Muzeul din Medgidia trebuie să constituie în fond, pe de-o parte o sinteză istorică generală, pe de alta, o apoteoză a marelui gigant hidroenergetic și o ilustrare fidelă a potențialului industrial agrar din zonă. El trebuie să reflecte efortul anilor de construcție și amenajare a canalului — cu planuri și avatururi mai vechi — cu succesele dobîndite de făuritorii coloșilor producători de ciment, adică ale acelor oameni care scriu cu brațele și mințile lor, istoria prezentă și viitoare a acestui străvechi colț de țară românească.

Desigur, muzeului trebuie să i se asigure funcționalitate permanentă și intensă. Scopului său educativ-patriotic, i se va circumscrie nu numai istoria orașului în permanenta devenire evolutivă, ci și factorii turistici care

în chip incontestabil se vor dezvolta și pe această mare arteră de legătură între Dunăre și Marea Neagră. Turismul din zonă, se va amplifica grație celor două mari posibilități de circulație : în primul rînd canalul cu peisajele și monumentele sale din zonele adiacente ; în al doilea rînd, calea rutieră modernă care leagă capitala țării de Constanța și careia în Dobrogea i se deschid legături lesnicioase către cele mai multe dintre obiectivele istorice-arheologice de interes deosebit : către nord, în aval pe Dunăre, o șosea recent amenajată, conduce către Capidava și Hirșova ; către sud, o alta care traversează satul Valea Dacilor, duce la Complexul Monumentului Tropaeum Traiani de la Adamclisi ; iar spre răsărit, la ansamblul rupestru de la Basarabi – ca să nu mai amintim și de complexul viticol din aceeași localitate – și apoi, spre mirificul litoral, cu toată gama monumentelor și obiectivelor sale social-culturale, în special din orașul de reședință a județului, Constanța, și din salba celorlalte stațiuni balneare, în frunte cu Mangalia, laolaltă rivalizînd cu mari ansambluri urbanistice europene.

În acest chip se întrevăd perspectivele muzeului din Medgidia, a cărui zămislire, acum în preajma aniversării a 2050 de ani de la crearea primului stat dac centralizat și independent, de sub conducerea lui Burebista, devine un imperativ. Judecat în lumina argumentelor invocate el ni se înfățișează oportun, necesar și important, ca un lăcaș de istorie românească multimilenară a cărei traiectorie evolutivă începe în zorii preistoriei, ca să răzbată neîntrerupt pînă la limanul civilizației contemporane a socialismului.